

У громадсько-політичному житті суспільства культура субсидіарності утверджується через залучення громадськості до ухвалення рішень. Побудована з позицій субсидіарності ієрархія громадянської залученості складається з індивідуального, локального, субнаціонального, національного, транснаціонального та глобального рівнів. Кожному з них відповідають різні спільноти, до яких належить індивід, і певний набір інституцій громадянського суспільства та форм волевиявлення. Для виховання культури субсидіарності важливу роль відіграють громадські об'єднання, передусім неполітичного спрямування, які здатні здійснювати громадський контроль на всіх рівнях політичної взаємодії, громадські ради, що забезпечують співпрацю влади і громадськості переважно на рівнях урядування всередині держави, а також учасницькі та дорадчі практики, які забезпечують участь широкого загалу в творенні публічної політики на всіх рівнях в адекватний для них спосіб. Серед останніх для формування культури субсидіарності найбільш значущі такі, що передбачають згуртованість, взаємодію учасників, орієнтовані на спільне благо і потенційно не можуть привести до деконструктивних наслідків.

С. М. Пазиніч, доктор філософії, професор

ДУХОВНА КУЛЬТУРА ЯК СУБСТАНЦІЙНИЙ ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

Духовність людини – це атрибут, сутність кожного співтовариства та невід'ємний структурний елемент індивідуальної свідомості. Тому досвід духовної культури вкрай необхідний людині перш за все тому, що в ньому зосереджені креативна потенція й одночасно умови її активної мобілізації до цілеспрямованої життєво необхідної практичної дії. Без нього індивідуум не може здійснювати повноцінне, всебічно обґрунтоване дійство.

Наприклад, особистісному «Я» не вдалося повною мірою реалізувати свій потенціал через скривджений кимось стан у його реальному житті. В іншому ж разі джерелом перешкоди, що виникла, могло бути навколишнє соціальне середовище на макрорівні. А можливо, перешкодою з'явився світ, в якому йому поталанило народитися і жити. Але світ не усвідомлюється ним як щось таке, що гальмує його поступ у досягненні його екзистенціалу. Тому лише стан його переживання, коли «Я» перебуває наодинці із собою, «Я» усвідомлює своє щастя, добро, честь, гідність, але такою ж мірою й драматизм

власного буття. І все ж таки, як би там не було, домінантою тотожності із самим собою в таких ситуаціях завжди виступає філософія духовності. Саме вона дозволяє «Я» підійти впритул у надійному вирішенні питання про сутнісне розуміння причин його нездійсненого повною мірою особистого «Я», як представника людського роду.

Саме такі аналітичні моменти життя притаманні людині з високорозвинутою духовною культурою. Це дає підставу аподиктично стверджувати, що представник Homo Sapiens не тільки здатний пізнати екзистенціальні основи свого іманентного «Я», а й також змінювати реальну світобудову на принципах духовної гармонії з навколишнім світом, не порушуючи унікальну злагоженість із самим собою.

Сьогодні не має жодної людини у світі, яка б не відчувала відсутність чи, навпаки, активну дію цього унікального феномену на її особисте життя або його відчутний вплив на соціальну дієздатність сучасного суспільства. Але парадокс полягає у тому, що, перебуваючи в просторі духовності, ми не спроможні визначити притаманні їй параметри та особливості її дії. Ось саме в цьому і складність філософської категорії *духовність* для багатьох простих людей. Адже вона не підкоряється вираженню в конкретних численнях. Насправді, як відчутно і зримо окреслити собі це нематеріальне, унікальне планетарне явище? І що в ньому є такого суттєвого, що виокремлює його серед інших категорій? Ця складність питань зумовлює те, що нині чіткого, раз і назавжди для всього загалу визначення поняття духовної культури не існує. Більш того, його в остаточних вимірах ніколи і не буде, тому що кожна кінцева дефініція вельми обмежуватиме *багатоякісність* цього унікального цивілізаційного явища.

Який же мусить бути вихід у подібних ситуаціях, особливо в просторі вищого навчального закладу, адже студентська молодь більшою чи меншою мірою піклується про свій духовний комфорт і цілеспрямовану життєдіяльність? А якщо це так, то найбільша відповідальність і водночас честь у створенні атмосфери духовності в суспільстві, і перш за все в навчальних закладах, припадає на долю *Педагога*. Але коли учитель репрезентує в стінах навчального закладу інформацію як таку, то він не спроможний усвідомити сутнісну мету науки, оскільки тільки *духовний рух* відкриває шлях прогресу в науці і суспільстві в цілому. На підкріплення нашої тези наведемо відому думку Арістотеля про те, що хто немовби рухається вперед в науках, але «відстає в моральності та духовності, той більше йде назад, ніж уперед».

І це в той час, коли духовні почуття завжди були своєрідним еталоном культури нації і завжди цінувалися в розвинених країнах. А можливо, ці країни і стали успішними, оскільки розбудовували себе на принципах єдиного

в розмаїтті етнонаціонального народного духу. Адже у цих країнах шануються культури всіх етносів, кожної окремої людини як першоджерела розвитку унікального духовного соціуму. А головне це те, що у цих країнах існує повага до всіх трудівників незалежно від галузі матеріального чи духовного виробництва, в якій вони задіяні. Однак особливим респектом користуються інтелектуали різноманітних сфер праці, які пройшли вишкіл (у доброму розумінні цього слова) в духовній атмосфері істинного ВЧИТЕЛЯ-ПЕДАГОГА! Тож, головна мета Педагога – максимально збагнути сутність духовності в контексті свого життя і науки, яку він презентує в аудиторії, з тим щоб збагатити духовний світ студентської молоді – потужного джерела розвитку нашого суспільства. А оскільки духовність різними авторами по-різному інтерпретується, то маємо сміливість (на основі власних оприлюднених досліджень) викласти в конче скороченому вигляді своє бачення і розуміння проблеми духовної культури.

Отже, *по-перше*, духовність, як ми її розуміємо в *нашому контексті*, – це об'єднуюча субстанція соціуму, яка втілюється в життя у вигляді сконцентрованих моральнісних цінностей, які водночас виявляються на індивідуальному рівні свідомості у вигляді совісті, а совість – це тисячі невидимих свідків у момент перебування «Я» наодинці із самим собою;

по-друге, одухотвореність – це перебування «Я» у стані піднесеності, на снаги всіх його психічних, моральнісно-естетичних можливостей, тобто у стані *акме*, який прямо чи побіжно пов'язаний із цінностями і сенсозначущою діяльністю особистості, спрямованою виключно на діяння добра в естві прекрасного;

по-третьє, категоричний імператив педагога спрямовує його науково-педагогічну діяльність (за будь-яких соціально-політичних колізій) в річище натхненності, оптимістичності, добродійності та щиросердності у відносинах з колегами та студентами. Тож, бути нині культурно одухотвореним в'язнем сурової сьогоденної дійсності не соромно, навпаки, почесно, патріотично, бо кожний крок *справжнього педагога* пробуджує совість у величезної маси людей і цим дійством він піднімається ще вище у своїй одухотвореності. А що ще може бути вище за цей стан, цікавий і цінний за змістом і привабливий своєю естетичною формою?

по-четверте, головний показник якісного розвитку суспільства, за нашим переконанням, полягає в рівні та часі духовного стану його індивідумів. Отже, соціальний прогрес значною мірою визначається якістю простору-часу, в якому перебувають одухотворені люди в процесі активної сенсозначущої життєдіяльності в естві прекрасного.